

PROKURATUUR

Riigikohus
Põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegium
Lossi 17
50093 Tartu
kantsleil@riigikohus.ee

Teie: 22.05.2024 nr PSJV nr 5-24-3

Meie: 10.06.2024 nr RP-1-6/24/1042

Prokuratuuri arvamus põhiseaduslikkuse järelevalve asjas nr 5-24-3

Prokuratuuri nõustub Tartu Ringkonnakohtu mõttekäiguga kriminaalasjas nr 1-23-2431, et KarS § 141 lg 2 p 1 sanktsiooni alammäär kuus aastat vangistust ei võimalda alati mõista kohtul karistust lähtudes konkreetse teo puhul süü suurusest. Prokuratuur ei korda kõiki Tartu Ringkonnakohtu põhjendusi.

Kuue aasta pikkune karistuse alammäär on ette nähtud eriti raskete kuritegude eest nagu tapmine, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete suures koguses käitlemine, kui see on toime pandud suure majandusliku kasu eesmärgil, samuti riigivastaste ja sõjakuritegude eest. Karistusseadustiku (KarS) § 141 lg 2 p 1 kirjeldatud kuritegu võib seisneda väga erinevates tegudes. Kannatanu vanus võib erineda imikust kuni paari päeva pärast täisealiseks saava inimeseni, mistõttu on sellise teo tagajärjed ja mõju paratamatult täiesti erinevad. KarS § 141 lg 2 eesmärk on kaitsta isiku põhiõigust seksuaalsele enesemääramisele, mis on hõlmatud isikupuutumatus (põhiseaduse § 20) ja eraelu kaitsega (PS § 26), samuti kaitsta inimese füüsilist ja vaimset tervist (PS § 28). Lapse puhul kaitstakse lisaks tema normaalse arengut, millega riik täidab PS § 27 lg 4 nimetatud kohustust kaitsta lapsi. Siiski on selge, et lapse normaalse arengu kahjustamine on täiesti erineva mõõtmega sõltuvalt sellest, kas kannatanu on näiteks kolmeaastane või seitsmeteistkümneme aastane. Arutusel olev juhtum on kõnekas näide kuriteost, mis selgelt vastab KarS § 141 lg 2 p 1 kirjeldatud tunnustele, kuid kuriteo asjaolud pole erandlikud, vaid on võimalik järeltada, et süü suuruse selle hindamise mõttelisel skaalal on pigem väike. Kuigi ei saa kuidagi väita, et tegu pole hukkamõistetav või põhjustatud üleelamised on vähetähtsad, siis ometi ei saa arutusel olevat kuritegu panna ühte ritta tapmise või teiste eelpool loetletud väga raskete kuritegudega.

Kui seadus võimaldaks mõista sarnaste kuritegude eest karistuse kehtiva sanktsiooniga võrreldes kergemas määras, ei saaks kuidagi väita, et see oleks vastuolus Eestis või Euroopas kehtivate väärtuste või põhimõtetega. Euroopa Liidu alaealiste seksuaalse väärkohtlemise vastase direktiivi ettepanek karmistab tõepoolest alaealiste seksuaalse väärkohtlemise miinimumstandardeid. Samas direktiivi ettepanekus on selgelt piiritletud, milline on alaealiste seksuaalset enesemääramisõigust raskelt riivavate tegude ring, mil on vajalik edaspidi alaealistele karistusõiguslikku kaitset ühtlustada-tõhustada. Konkreetsetes kaasuses aset leidnu nende ettepanekute alla ei kuulu. Igasugune alaealiste seksuaalne väärkohtlemine on kahtlemata äärmiselt hukkamõistetav, kuid direktiivi ettepanekuski toodud väga selgelt diferentseeriv lähenemine erinevatele tegudele ja nende raskusastmetele kinnitab, et ka alaealiste seksuaalse väärkohtlemise korral ei saa kõiki juhtumeid käsitada ühetaolistena. Arvestada tuleb konkreetse juhtumi asjaolusid ja võimaldada määrata isiku süüle vastav karistus. Praegu kehtiv KarS § 141 lg 2 p 1 seda ei võimalda. See on kaasa toonud olukorra, kus kohtud oma siseveendumusele süü suurusele vastava õiglase karistuse mõistmise nimel lahendusi otsides on hõlbinud Riigikohtu kriminaalkolleegiumi karistuspraktikast. Nimelt on praktikas kohtulahendeid, milles kohus on määranud lühimenetluses sarnases kuriteos süüdimõistmisel karistuseks pärast kolmandiku mahaarvamist neli aastat vangistust, kuid on jätnud selle karistuse siiski tingimisi kohaldamata. See näitab kõnekalt kohtu raskusi kehtivat sanktsiooni arvestades süü suurusele vastava

karistuse leidmisel ning võib viidata sellele, et kõnesolev sanktsioon ei vasta põhiseaduse mõttele.

Piisavalt suur sanktsiooni vahemik täidab karistusahvarduse eesmärki piisavalt ilma, et sanktsiooni miinimum oleks nõnda kõrge, kui see on kehtiva KarS § 141 lg 2 p 1 puhul. Sanktsiooni kehtiv ülemmäär võimaldab reageerida kohaselt kõige raskematele juhtumitele.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kretel Tamm
juhtivprokurör
Lõuna Ringkonnaprokuratuur